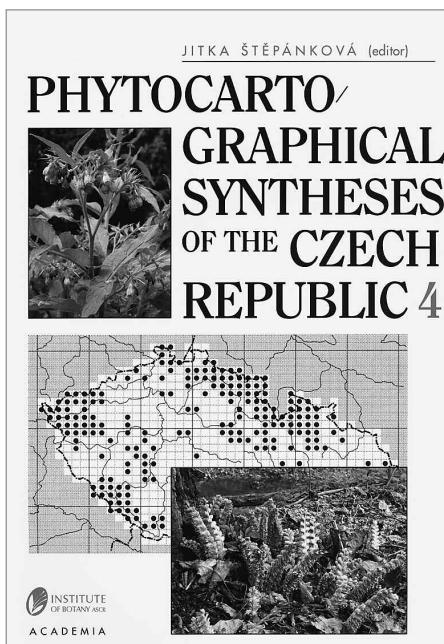

Atlas rozšíření cévnatých rostlin České republiky – budeme mít svůj národní atlas?

Je s podivem, že země, která se může pyšnit tak neobyčejně rozvinutým floristickým výzkumem, nemá dosud publikaci, jež by efektivně zhodnotila jeho výsledky. Významným centrem floristiky byla a stále je Česká (Československá) botanická společnost. Dlouhodobý průzkum našeho území a dokumentace floristických dat byly nezbytnou podmínkou pro vznik projektu, jehož cílem bylo vypracovat Atlas rozšíření cévnatých rostlin České republiky.

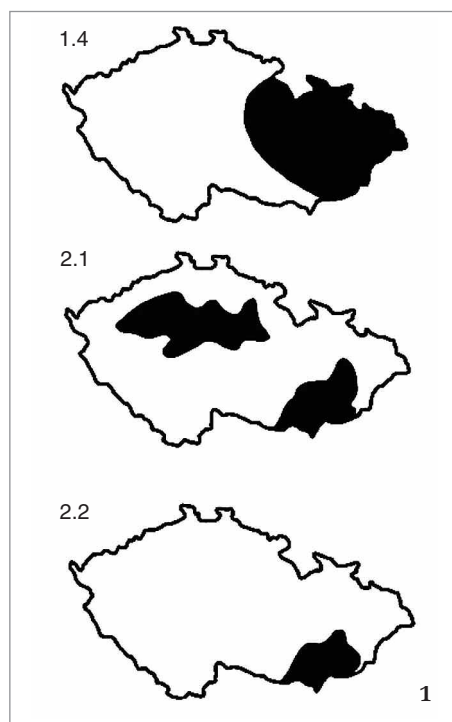
Zahájení těchto prací se obvykle datuje do r. 1967, kdy se Botanický ústav tehdy Československé akademie věd oficiálně zapojil do mezinárodního středoevropského mapovacího programu Mapping the Flora of Central Europe. Vytvoření atlasu se stalo hlavním úkolem Fytogeografické skupiny při Botanickém ústavu, kterou tvořili Emil Hadač, Jindřich Houfek, František Mladý a Bohumil Slavík. Atlas se tedy začal připravovat přibližně o 8 let dříve, než se rozběhl projekt Květeny ČR. V nejranější fázi prací se uvažovalo o atlasu celého Československa. Velmi brzy však tak ambiciózní myšlenka zapadla a přibližně od r. 1969 začali F. Mladý a B. Slavík připravovat mapy rozšíření jen pro území ČR (např. Živa 1985, 6: 210–213). Pro síťové mapování byla přijata síť základních polí o velikosti 10 × 6 zeměpisných minut. Česká republika obsahuje celkem 679 těchto polí.

Vedle v té době již probíhajícího rozpisu floristické literatury se pro potřeby atlasu

1 Ukázka tří fytochorotypů ČR:

- 1.4 – fytochorotyp *Galium rivale-Tithymalus amygdaloides* zahrnující druhy s rozšířením jen ve východní části území;
  - 2.1 – fytochorotyp *Margarosperum purpureoaceruleum-Ranunculus illyricus* reprezentující druhy omezené na České a Panonské termofytikum;
  - 2.2 – fytochorotyp *Hesperis tristis-Tithymalus epithymoides* s druhy vyskytujícími se pouze v Panonském termofytiku.
- Orig. B. Slavík (1984), překresleno

rozběhl velmi intenzivní floristický výzkum koordinovaný B. Slavíkem a zaměřený především na málo prozkoumaná území našeho státu, ale také na sběr floristických dat hojných, až obecně rozšířených druhů. Tyto druhy se totiž objevují ve floristických příspěvcích v mnohem menší míře, a tak údaje o konkrétních výskytech často chybějí. Velmi dobře organizovaný průzkum území za vydatného přispění pracovníků regionálních poboček ČBS vyústil ve vytvoření kartotéky tzv. škrtačích seznamů, která se stala základním zdrojem dat pro vlastní mapování. Dnes je uložena v Botanickém ústavu AV ČR, v. v. i., v Průhonících.

Časová náročnost přípravy map byla obrovská – bylo třeba revidovat správnost dostupných literárních i nepublikovaných floristických údajů, pro vybrané druhy se vypisovaly základní české herbáře, všechny údaje bylo nutné lokalizovat do základních polí. To vše v podmínkách, kdy počítáče nepatřily mezi pracovní pomůcky

botanika. A tak se až v 90. letech 20. stol. začalo s publikováním prvních výsledků práce na atlasu. Mezi ně lze z hlediska ČR zahrnout fytogeograficky významnou studii B. Slavíka z r. 1984 (Grundlegende Phytocorotypen der Tschechischen Sozialistischen Republik, Preslia 56: 241–265). Na základě analýzy a následného porovnání map rozšíření několika stovek vybraných druhů bylo pro ČR rozlišeno 15 hlavních fytochorotypů (obr. 1). Jednotlivé fytochorotypy zahrnují druhy s podobným charakterem rozšíření v rámci České republiky a poskytují tak jedno z velmi důležitých vodítek pro stanovení hranic fytochoroniů, tedy území vyznačujících se specifickými fytochorologickými znaky.

O dva roky později vychází první pracovní sešit (Slavík, ed., 1986: Fytokartografické syntézy ČSR 1) s mapami rozšíření pro 316 druhů. Fytokartografické syntézy byly plánovány jako pětidílná série obsahující pracovní verze map, které budou následně revidovány co nejširším okruhem floristů a taxonomů. Teprve po doplnění a zpřesnění rozšíření jednotlivých druhů se mělo přistoupit k publikování souborného atlasu. Na prvním svazku se podíleli tři autoři: B. Slavík, F. Mladý a jednou mapou E. Hadač. Druhý svazek (Slavík 1990: Fytokartografické syntézy ČR 2) obsahuje 301 map a třetí (Slavík 1998: Phytocartographical syntheses of the Czech Republic 3) dalších 356 map. Právě ve třetím svazku je zařazen i fytogeografický rozbor mapovaných druhů na základě výše zmiňovaných fytochorotypů. Čtvrtý svazek měl vyjít v r. 2004, bohužel v tomto roce Bohumil Slavík zemřel. Zdravotní problémy spolu s jeho velkým pracovním vytížením ve funkci hlavního editora Květeny ČR zřejmě způsobily, že materiály ke čtvrtému svazku zůstaly v podobě, která si vyžádala ještě hodně úsilí, aby bylo možné je publikovat. V r. 2012 však vyšel i tento svazek (Štěpánková, ed., 2012: Phytocartographical syntheses of the Czech Republic 4) zahrnující 252 map.

Dosud vydané čtyři svazky Fytokartografických syntéz zahrnují celkem 1 225 map rozšíření vybraných taxonů a představují tak dosud nejobtáhlejší dílo v české botanické literatuře shrnující data o výskytu cévnatých rostlin na území České republiky. Přesto jejich význam výrazně snižuje fakt, že zůstávají z hlediska druhového spektra nekompletní. Jsou tomu již čtyři roky, kdy byl na půdě Botanického ústavu Akademie věd ve spolupráci s přírodovědeckými fakultami Univerzity Karlovy v Praze, Masarykovy univerzity v Brně a Univerzity Palackého v Olomouci a řadou významných regionálních pracovišť připraven návrh projektu na vypracování atlasu jednoděložných rostlin. Byla k tomu skvělá příležitost, neboť se právě dokončuje 9. svazek Květeny ČR věnovaný čeledím jednoděložných. Bohužel i přes veškerou snahu navrhovatelů se dosud nepodařilo získat finanční podporu na dokončení map a bez ní tak rozsáhlé dílo není možné realizovat. Jen těžko se lze smířit s představou, že publikované čtyři svazky Fytokartografických syntéz zůstanou jediným torzem původně plánovaného národního Atlasu rozšíření cévnatých rostlin.